

Entomofiches
Aanleggen van een collectie.

Etiketten
Fiche 2-1

Werkgroep Ongewervelden LIKONA
Versie 27 september 2005
B. Bosmans

Etiketten.

Dieren worden *steeds* van etiketten voorzien. In *afnemende volgorde van belang* bestaan er **plaatsetiketten**, **biotoopetiketten** en **naametiketten**.

Plaatsetiketten zijn cruciaal voor een collectie. Zonder een plaatsetiket verliest elk specimen zijn wetenschappelijke waarde. Plaatsetiketten koppelen een dier aan tijd en geografische context.

Plaatsetiketten worden onmiddellijk bij staalnames gevoegd of aan het specimen bevestigd. Doorgaans wordt het etiket aan de speld van het specimen geprikt. Wanneer het dier op alcohol bewaard wordt, wordt het plaatsetiket in de reageerbuis of Eppendorf-buisje gevoegd. Ook wanneer ongesorteerde of uitgesorteerde hoeveelheden dieren samen in een pot worden bewaard, wordt een plaatsetiket toegevoegd.

Een plaatsetiket vermeldt zo gedetailleerd mogelijk de datum en een juiste plaatsverwijzing van de vondst.

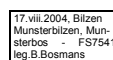
Plaatsverwijzingen bestaan uit officiële benamingen en geografische coördinaten. De benamingen moeten op gedetailleerde kaarten terug te vinden zijn. Lokale plaatsbenamingen (volksmond) worden niet opgenomen. Referenties naar tijdsgevoelige referentiepunten worden niet opgenomen. Zo kunnen o.a. volgende vermeldingen niet; gebouwen, functies (parking, zwembad,...), kilometeraanduidingen en straatnamen.

Elk plaatsetiket vermeldt naar afnemende geografische grootteorde;

- (land)
- (provincie)
- officiële gemeentenaam – gemeente waar de vondst werd gedaan
- naam deelgemeente/gehucht – het meest dichtbij de vondst
- plaatsnaam – het meest dichtbij de vondst
- UTM hoknotatie – in kilometerhoknotatie (*UTM: Universal Transverse Mercator*)
- (geografische coördinaten – lengte- en breedtecirkels)
- (legateur – *de legateur is de vinder / verzamelaar van het dier*)

Plaatsetiketten vermelden ook de datum van de vondst. Data bestaan uit dag, maand en jaar. De maanden worden uitgewerkt in Romeinse cijfers genoteerd in kleine letters. Verwarring tussen het getal '1' en het Romeinse cijfer 'I' wordt vermeden door 'i' te gebruiken.

Jaartallen worden voluit geschreven. Een datumvermelding als 02.01.05 is niet duidelijk. De vermelding 02.i.2005 daarentegen kan niet met een andere datum verward worden en is internationaal te begrijpen. Enkel wanneer ze volledig zijn, zijn data volwaardig. Wanneer een datum niet juist geweten is, kan een combinatie van maand + jaar, of louter een jaaraanduiding, nog net.

Voorbeeld van een acceptabel etiket voor landelijk gebruik: Arial 4, breedte kolom 1,45 (tot max.1,7), max. 4 tot 5 regels

Bovenstaand etiket is binnen het land waar het dier gevonden werd perfect interpreteerbaar. Voor internationale toepassing zijn meer gegevens nodig. De opgave van land, provincie en lengte en breedtecirkels wordt dan noodzakelijk (GPS). *In alle gevallen heeft een internationaal etiket de voorkeur.*

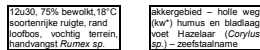
Voorbeeld van een internationaal geaccepteerd etiket: Arial 3,5, breedte kolom 1,48 (tot max.1,7), max. 4 tot 5 regels.

Biotoopetiketten vermelden gegevens over de vangstomstandigheden; ondermeer habitat-type, niche, plantensoort, tijdstip en klimatologische gegevens.

Dit zijn nuttige gegevens om de levenswijze van kevers te bestuderen. Wanneer dit een plaatsetiket aanvult, verhoogt een biotoopetiket de wetenschappelijke waarde van een soort.

Biotoopetiketten zijn niet verplicht. Bijkomend hebben ze het nadeel dat zij moeilijk te standaardiseren zijn. Een deel van de informatie is vaak subjectief of is niet tijdloos. Ecologische types en plantengemeenschappen worden steeds beter in kaart gebracht. Er worden codes uitgewerkt zoals de 'ecotypes' op de biologische waarderingskaarten van het INBO. De toenemende specialisatie binnen deze code's vraagt kennis van zaken om correct te gebruiken. Bovendien kunnen codes drastisch wijzigen of kennen ze geen internationale standaardisatie. Hetzelfde geldt voor vermelding van niche en klimatologische gegevens. Sa

mengevat bestaat het gevaar dat biotoopetiketten over verloop van de tijd aan betekenis inboeten. Zeker wanneer codes worden toegepast, kan de betekenis snel verloren gaan.

Voorbeelden: Arial 3,5, breedte kolom 1,48 (tot max.1,7), max. 4 tot 5 regels. Inhoudelijk zijn geen standaarden bepaald. Informatie mag uitgebreid zijn.

Soortetiketten zijn niet tijdloos. Na een herziening van een genus of familie worden naametiketten aangepast. Ook wanneer een kever verkeerd werd gedetermineerd, wordt een naametiket aangepast.

Een opgespelde kever zonder naametiket is vervelend, maar nooit problematisch. De invulling van een naametiket kan naar persoonlijke voorkeur worden aangepast. Doorgaans vermelden deze etiketten de naam van de determinator, datum van de determinatie, genus, soortnaam, auteur en eventueel het geslacht.

Voorbeeld: Arial 3,5, breedte kolom 1,48 (tot max.1,7). Gegevens kunnen recto-verso worden aangebracht.

Etiketten schrijven of afdrukken? Potlood en oost-indische inkt zijn de enige schrijfmaterialen waarvan met zekerheid geweten is dat zijn honderden jaren leesbaar blijven. Ze zijn bovendien alcoholvast (oost-indische inkt eerst laten uitdrogen). Potlood is handig om in het

veld staalnames meteen van gegevens te voorzien. Oost-indische inkt wordt snel met grafische pennen geschreven (vb. Rotring, pendikte 0,13 mm of 0,18 mm).

Bij grote hoeveelheden is het handiger om etiketten in serie af te drukken met een printer. Gebruik een goede kwaliteit van inkt. Zowel inkjet- als laserprinters zijn geschikt. De etiketten zijn na uitdrogen alcoholvast. Op lange termijn is echter niet geweten of deze etiketten leesbaar blijven.

→ Zie 'printtips' voor een stap-voor-stap uitleg over het uitprinten van grote hoeveelheden etiketten.

Naast potlood en oost-indische inkt zijn er tal van synthetische pennen op de markt die water- en alcoholvast schrijven. Ook hier is niet geweten of zij op langere termijn leesbaar blijven.

De papierkwaliteit is eveneens van belang. Zuurvrij papier is ideaal. Gebruik geen te licht of te zwaar papier. Zwaar papier geeft problemen om aan spelden met dikte 00 en 000 te prikken. Kies een papierdikte tussen 80 gram (standaard printpapier) en 120 gram (standaard tekenpapier).

Etiketten aanbrengen?

→ Zie hiervoor fiche 2-2 'Opspelden'.

In het kort.

plaatsetiketten → verplicht
biotoopetiketten → meerwaarde
naametiketten → handig

Aandachtspunten

- Breng zo kort mogelijk na de vangst een etiket aan.
- Gegevens op etiketten moeten duidelijk zijn. Ze mogen geen dubbele interpretaties toestaan.
- Maak de etiketten niet te groot. Maximale breedte bedraagt 1,7 cm. Gebruik maximaal 4 tot 5 lijnen.
- De gegevens op etiketten moeten leesbaar blijven. Schreefloze lettertypes (Arial, Verdana) hebben de voorkeur. Gebruik voor het lettertype een puntgrootte van 3,5 tot 4.
- Schrijf in data de maanden steeds in Romeinse cijfers. Dagen en jaren in Arabische cijfers. Jaartallen worden voluit geschreven.
- Gebruik enkel officiële benamingen en benamingen die op kwaliteitsvolle landkaarten worden weergegeven.
- Vervolledig plaatsaanduidingen met coördinaten. In België en Nederland is een UTM-kilometerhoknotatie gebruikelijk binnen natuurstudie. Vul deze gegevens aan met lengte- en breedtecoördinaten (eenvoudig via GPS).
- Vermijd afkortingen. De betekenis hiervan kan over tijd verloren gaan. Gebruik daarom ook geen codes. Ook collectie nummers kunnen later voor verwarring zorgen.
- Hou gegevens voor plaatsetiketten gescheiden van biotoop- en determinatiegegevens. Indien gegevens toch gecombineerd worden, beperk deze tot het minimum.
- Gebruik duurzame materialen om etiketten op uit te werken.

(!) Printtips.

Etiketten afdrukken? Stap-voor-stap.

1. Open een blanco document in een tekstverwerker (A4).
2. Ga in de 'pagina-instelling' en maak alle marges van de pagina zo klein mogelijk.
3. Voeg een tabel in met 12 kolommen en 40 rijen. Zet een vaste kolombreedte tussen 1,48 en 1,7 cm of laat de breedte 'automatisch' bepalen.
4. Bij een kolombreedte van 1,48 cm kan nog een extra kolom worden toegevoegd.
5. Selecteer de gehele tabel en kies als lettertype Arial met puntgrootte 3,5 (of 4).
6. Selecteer de gehele tabel en zet onder de functie 'alineaa' de insprong links en rechts op '- 0,1' in.
7. Werk in het document op een procentuele vergroting van 250 (functie 'In- en uitzoomen'). Dit laat toe om op puntgrootte 3,5 duidelijk te werken.
8. Werk één cel uit met de etiketgegevens. (max. 5 regels – breedte niet aanpassen)
9. Copy-paste de inhoud van deze cel over alle cellen in de tabel.
10. Pagina uitprinten.
11. Optie: opslaan onder originele bestandsnaam ('gemeente_FSXXXX_datum').

Recto-verso afdrukken?

Bij omvangrijke tabellen met veel cellen op klein formaat is recto-verso afdrukken niet evident. Voor soortetiketten is dit bijzonder moeilijk. De minste verschuiving op een pagina wordt uitvergroot. Op beide bedrukte zijden zullen de cellen mekaar al snel overlappen. Toch zijn er een paar vuistregels waarmee je toch keurig recto-verso kan drukken.

1. Zorg eerst dat de printer perfect horizontaal is opgesteld.
2. Het papier in de papierlade moet perfect gestapeld worden. De klemmen die het papier aandrukken, moeten goed afgesteld worden.
3. Centreer de tabel op het blad in de tekstverwerker.
4. Typ de inhoud in de cellen voor de recto-zijde van de pagina (vb. determinant, datum).
5. Druk de recto-pagina af.
6. Gebruik hetzelfde document om nu de cellen in te vullen voor de verso-zijde van de pagina (vb. soortnaam, auteur, geslacht). Let er op dat je de cellen niet verbreedt.
7. Plaats de uitgeprinte pagina terug in de papierlade. Plaats de pagina zodanig dat nu de niet-bedrukte zijde wordt uitgeprint.
8. Let er bijzonder op dat het papier nog steeds goed gestapeld is en het uitgeprintte blad hier ook perfect op komt te liggen. De papierklemmen mogen hierbij niet meer verschuiven.
9. Druk de verso-pagina af.

→ De meeste problemen ontstaan bij de papierinvoer. Als het papier niet perfect ligt, krijg je verschuivingen.

→ Om te vermijden dat de randen van de tabellen (en de kaders rond de cellen) recto-verso niet mooi over mekaar lopen, kan je één van de tabellen geen kaders en randen laten weergeven. Ook wanneer je voor één van de tabellen in de functie 'alineaa' de insprong links en rechts op '0,05 cm' plaatst, verklein je de kans op tekstoverlappingsen. Wanneer je etiketten met 4 tot 5 regels recto-verso afdrukt, kan je de eerste en laatste regel blanco laten. Ook dit vermindert de kans op overlappingsen.

17.vii.2004, Belgium Limburg, Bilzen, Munsterbos FS7541 leg B.Bosmans 50°53.00'N, 005°31.00'E	oude populeraanplanting met soortenrijke ruigte vochtig terrein (ecocoode LH), slepen, 25°C, 0% bewakings, 14u30
--	--

Voorbeeld van een recto-verso etiket (recto plaatsetiket en verso biotoopetiket) – grote overlapkans:
Arial 3,5, breedte kolom 1,48 (tot max.1,7), max. 4 tot 5 regels.

17.vii.2004, Belgium Limburg, Bilzen, Munsterbos FS7541 leg B.Bosmans 50°53.00'N, 005°31.00'E	oude populeraanplanting met soortenrijke ruigte, vochtig, slepen
--	--

Voorbeeld van een recto-verso etiket (recto plaatsetiket en verso biotoopetiket) – lage overlapkans:
Arial 3,5, breedte kolom 1,48 (tot max.1,7), max. 4 tot 5 regels.

Meer over 'etiketten'?

Ecotypes (karteringseenheden): http://www.instat.be/content/page.asp?pid=BWK_kartering

Terry A. Wheeler et al. *Label Data Standards for Terrestrial Arthropods*. Ottawa, Biological Survey of Canada (Terrestrial Arthropods), Document Series, Nr.8, 2001. (ISBN 0-9689321-0-X)
<http://www.biology.ualberta.ca/bsc/briefs/brlabelstandards.htm>